

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**Факультет аудіовізуального мистецтва
Кафедра фотомистецтва та операторської майстерності**

ОСНОВИ ФОТО-, КІНОКОМПОЗИЦІЇ

**ПРОГРАМА
та навчально-методичні матеріали**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за спеціальністю
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,
галузь знань 02 «Культура та мистецтво»

**Освітньо-професійні програми
«Фотомистецтво та відеографія», «Кінотелеоператорство»**

Харків, 2024

УДК 77.03/.04+778.53](073)

О-75

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 14 від 14.05.2024 р.)

Рецензенти:

Мархайчук

Наталія Віталіївна

кандидат мистецтвознавства, доцент

доцент кафедри мистецтвознавства

Тарасов

Володимир Володимирович

кандидат історичних наук, доцент,

Харківська державна академія

дизайну та мистецтв

Укладачі:

Демиденко

Максим Вадимович

викладач кафедри фотомистецтва та

операторської майстерності

Остроус

Станіслав Степанович

викладач кафедри фотомистецтва та

операторської майстерності

О-75

ОСНОВИ ФОТО-, КІНОКОМПОЗИЦІЇ : програма та навч.-метод. матеріали для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», галузь знань 02 «Культура та мистецтво», освітні програми «Фотомистецтво та відеографія», «Кінотелеперторство» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т аудіовізуал. мистецтва, Каф. фотомистецтва та операторської майстерності ; уклад.: Демиденко М. В., Остроус С. С. Харків : ХДАК, 2024. 24 с.

УДК 77.03/.04+778.53](073)

© ХДАК, 2024 р.

© Демиденко М.В., 2024 р.

© Остроус С.С., 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНТЬ	7
САМОСТІЙНА РОБОТА	7
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	
Література до курсу	9
Інформаційні ресурси	10
ІЛЮСТРАТИВНІ ДОДАТКИ	11
Приклади композиційних рішень у фотографії	
Простота в композиції	
Золотий перетин	
Сіметрія	
Лінійна перспектива	
Ракурс	
Ритм	
Рими	
Природні рамки, «фреймінг»	
Вказніки, направляючі лінії	
Діагоналі	
Контрасти	

ВСТУП

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Програма навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво «Кіно-телеоператорство» та «Фотомистецтво та відеографія». Курс читається з урахуванням знань, умінь та навичок, набутих здобувачами під час вивчення освітніх компонент «Основи фотографії», «Основи майстерності оператора в АВМ», «Оптика та знімальна техніка», «Основи візуальної грамотності» та «Історія фотографії»

Курс викладається у 2 семестрі на 1 році навчання.

Обсяг дисципліни: 90 годин (3 кредити ECTS); з них 30 годин практичних занять, 60 годин – СРС.

Мета курсу: ознайомлення з основними прийомами та правилами фото-, кінокомпозиції в процесі творення в аудіовізуальному мистецтві.

Курс відповідно до затвердженого Стандарту вищої освіти за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти **забезпечує формування / удосконалення наступних програмних компетентностей:**

Загальні компетентності	ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 09. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 15. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 16. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
Фахові компетентності	ФК 02. Здатність створювати та реалізувати власні художні концепції у творчо-виробничій діяльності. ФК 03. Здатність спостерігати, відбирати, розрізняти, типологічно доцільно компонувати, цілеспрямовано формувати і використовувати інформаційний, виразний, образний рівні аудіовізуального твору. ФК 04. Усвідомлення художньо-естетичної природи аудіовізуального мистецтва. ФК 05. Усвідомлення взаємозв'язків та взаємозалежності між теорією та практикою аудіовізуального мистецтва та виробництва.

Також курс забезпечує **формування та удосконалення таких програмних результатів навчання** (відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти):

ПРН 3	Володіти методами та навичками роботи зі знімальною та освітлювальною технікою та обладнанням
ПРН 5	Генерувати нові ідеї для втілення їх в аудіовізуальному творі
ПРН 7	Забезпечувати виразність при втіленні авторського задуму аудіовізуального твору
ПРН 19	Демонструвати поглиблені знання історії аудіовізуального мистецтва, історії фотографії, пластичних мистецтв, кіно та телебачення; розуміти основи візуальної грамотності, малюнку та графічних рішень аудіовізуальних творів, мультимедійних технологій, драматургії, звукорежисури
ПРН 20	Демонструвати володіння методами та прийомами фотомистецтва, майстерності відеографа при створенні (виробництві) аудіовізуальних / візуальних творів; демонструвати виконавську культуру та технічну майстерність фотографа, відеографа (відеооператора) на належному фаховому рівні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: композиційні, світлотіньові, просторові та інші зображальні особливості побудови кадру, формування зображальної архітекτονіки фото-, відеотвору, розуміти і використовувати у професійній діяльності актуальні формати у фотомистецтві та відео-виробництві; мати навички: творчо-виробничої діяльності, роботи як на рівні виконавця, так і на рівні керівника операторської групи; вільного володіння освітлювальною та знімальною технікою; аналізу відеоматеріалу.

Методи навчання: Основними методами навчання мають виступати методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. Зокрема, це евристичний метод; інтерактивний метод; частково-пошуковий; методи коучингу; практичні методи (студенти одержують знання й уміння, виконуючи практичні завдання).

Не менш важливими є й традиційні методи викладання: інформаційно-рецептивний, репродуктивний, дослідницький.

Форми контролю

Вид контролю	Методи контролю
Поточний	моніторинг знань
Самостійна робота	перевірка самостійної роботи здобувачів
Підсумковий контроль	залік

Поточний контроль. Перевірка та поточне оцінювання знань студентів денної форми навчання проводиться упродовж семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента. Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожен тему поточного модулю. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за тему / розділ.

Підсумкове оцінювання відбувається за наступними критеріями:

- якість виконання завдань самостійної роботи студентів;
- широта ознайомлення з рекомендованою літературою;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу з кожної теми;
- півень виконання практичних завдань.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

З огляду на лаконічність та характер курсу, його програма складається з двох розділів, кожен з яких містить по дві теми.

РОЗДІЛ 1.

Тема 1. Образотворчі засоби у фотографії.

Тема 2. Правила фото-, кінокомпозиції. Композиційні форми.

РОЗДІЛ 2.

Тема 3. Побудова кадру з урахуванням особливостей сприйняття візуально-образної інформації.

Тема 4. Композиційні прийоми в жанрах фотографії.

**ТЕМАТИКА
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

№№	Назва теми практичного заняття	Кількість годин
1.	Знайомство з структурою сучасної фотографії.	2
2.	Огляд композиційних прийомів живопису та їх впливу на фотографію.	2
3.	Документальність і художність фотозображення.	2
4.	Побудова зображення, робота над композиційним рішенням кадру.	2
5.	Робота з крупністю плану.	2
6.	Ракурс, вибір висоти точки зйомки.	2
7.	Лінійна перспектива фотозображення.	2
8.	Визначення межі кадру.	2
9.	Смисловий та образотворчий центр кадру.	2
10.	Принцип рівноваги при заповненні картинної площини.	2
11.	Ритмічний малюнок кадру.	2
12.	Об'єкт і фон в кадрі, взаємодія та взаємовідносини.	2
13.	Світлове рішення кадру.	2
14.	Тональне рішення кадру.	2
15.	Диптих як форма художнього висловлювання.	2
Усього годин		30

**САМОСТІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Для оволодіння матеріалом курсу окрім аудиторної роботи значна увага приділяється самостійній роботі, яка є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Під час самостійної роботи передбачається:

- ✓ ознайомлення та конспектування навчальної літератури,
- ✓ перегляд фотоальбомів, інформаційних джерел та художніх фільмів,
- ✓ робота з фото та відео- матеріалом,
- ✓ інші форми роботи (у тому числі й творчі).

Тематика самостійної роботи

№ теми	Тематика роботи	Форма виконання завдань та звіту	год
РОЗДІЛ 1			
1	Сучасна фотографія та кінематограф, образотворчі засоби.	Самостійний перегляд рекомендованих фото та відеотворів, аналіз образотворчих форм.	18
2	Правила та міфи у фото-, кінокомпозиції.	Розбір та аналіз композиційних прийомів.	18
РОЗДІЛ 2.			
3	Аналіз візуально-образної інформації.	Перегляд робіт майстрів фотографії та кінематографу	12
4	Практичне застосування композиційних прийомів в жанрах фотографії.	Відтворення у власних роботах композиційних прийомів.	12
<i>Усього за рік годин</i>			60

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бейкер Дж. Розширене поле фотографії. Харків : IST Publishing, 2018.
2. Берджер Дж. Як ми бачимо. Харків : IST Publishing, 2020.
3. Горпенко В. Кінематографічна специфіка кольору. К.: ДІТМ, 1999. 22 с.
4. Зонтаг С. Про фотографію. Київ: Основи, 2002.
5. Кордун В. Зображальна мова оператора кіно і телебачення. К.: Видавець Чабаненко Ю.А., 2010. 156 с.

Додаткова література ті Інтернет-джерела

1. Cinematography: Theory and Practice: Image Making for Cinematographers and Directors Focal Press, 2016.
2. Film Lighting: Talks with Hollywood's Cinematographers and Gaffers Touchstone, 1986.
3. Masters of Light: Conversations with Contemporary Cinematographers University of California Press, 2013
4. Painting With Light Paperback University of California, 2013
5. Reflections: Twenty-One Cinematographers at Work A S C Holding Corp, 2002.
6. The Filmmaker's Eye: Learning (and Breaking) the Rules of Cinematic Composition Paperback Focal Press, 2010.
7. Анрі Картьє-Брессон. Інтерв'ю та розмови 1951-1998. Харків : IST Publishing, 2022.
8. Безклубенко С. Відеологія: Основи теорії екранного мистецтва. К. Альте-рпрес, 2004. 327 с.
9. Вержбицький Б., Прядко О. Живописний базис в екранних технологіях. *Науковий вісник КНУТКиТб імені І.К. Карпенка-Карого. 2017. № 20. С. 123-128.*
10. Вержбицький Б., Лебедев О., Прядко О. Композитинг у цифровому кінематографі. *Науковий вісник КНУТКиТб імені І.К. Карпенка-Карого. 2016. № 18. С. 108-114.*
11. Гармаш Ю., Прядко О. Колорит екранного живопису. *Збірник наукових праць НАКККіМ «Мистецтвознавчі записки». 2017. № 31. С. 190-199.*
12. Гармаш Ю., Прядко О. Кольорова гармонія в творах екранного живопису. *Збірник наукових праць НАКККіМ «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури». 2017. № 38. С. 67-76.*
13. Горпенко В. Колорит в кіно- та телемистецтві. К.: ДІТМ, 1998. 33 с.
14. Горпенко В. Телевізійна специфіка кольору. К.: ДІТМ, 1998. 17 с.
15. Джон Тегг. Тягар репрезентації. Есеї про множинність фотографій та історії. Київ : Родовід, 2019.

16. Марченко С. Розкадровка як мистецький твір. *Кіно-Театр*. 2000. № 3. С. 58-59.
17. Моженко М. Дигіталізація медіа і сучасна аудіовізуальна культура. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 33, 91-98.
18. Прядко О. Світлотехніка: навч. посібник. Київ: Вид.центр КНУКіМ, 2017. 343 с.
19. Соломатова В. Специфіка аудіовізуального дискурсу в дигітальній культурі. *Питання культурології*. 2018. Вип. 35. С. 68-76.
20. Шаповал О. Конструювання віртуальної реальності в екранному просторі. *Науковий вісник КНУТКіТБ імені І.К. Карпенюка-Карого*. 2015. № 16. С. 136-146.

Інтернет-ресурси:

1. <https://myphart.com/school>
2. <https://www.canon.ua/get-inspired/tips-and-techniques/photography-composition/>
3. <http://mediadriverv.com/foto/pravila-uspishnogo-kadru-kompozitsiya-perspektiva-svitlo-kolir/>
4. <https://blog.depositphotos.com/ua/10-pravyl-kompozytsiyi-u-fotografii.html>
5. <https://l-house.in.ua/blogs/tpost/2rvapl8f85-14-elementv-kompozits-yak-dopomozhut-pok>
6. <https://fotohurtok.webnode.com.ua/a8-porad-dlya-kompozitsiji/>
7. <https://photoschool.ua/ua/kursy-fotografa/969-composition-in-photography>
8. <https://kievbalet.in.ua/articles/394-shho-e-kompozicija-u-fotografii.html>
9. <https://l-house.in.ua/blogs/tpost/24k13a2n5c-5-sposobv-porushiti-pravila-kompozits>
10. <https://familytimes.com.ua/foto/linii-v-kompozicii-kadru-pid-chas-zyomki-lyudey>

ДОДАТКИ:

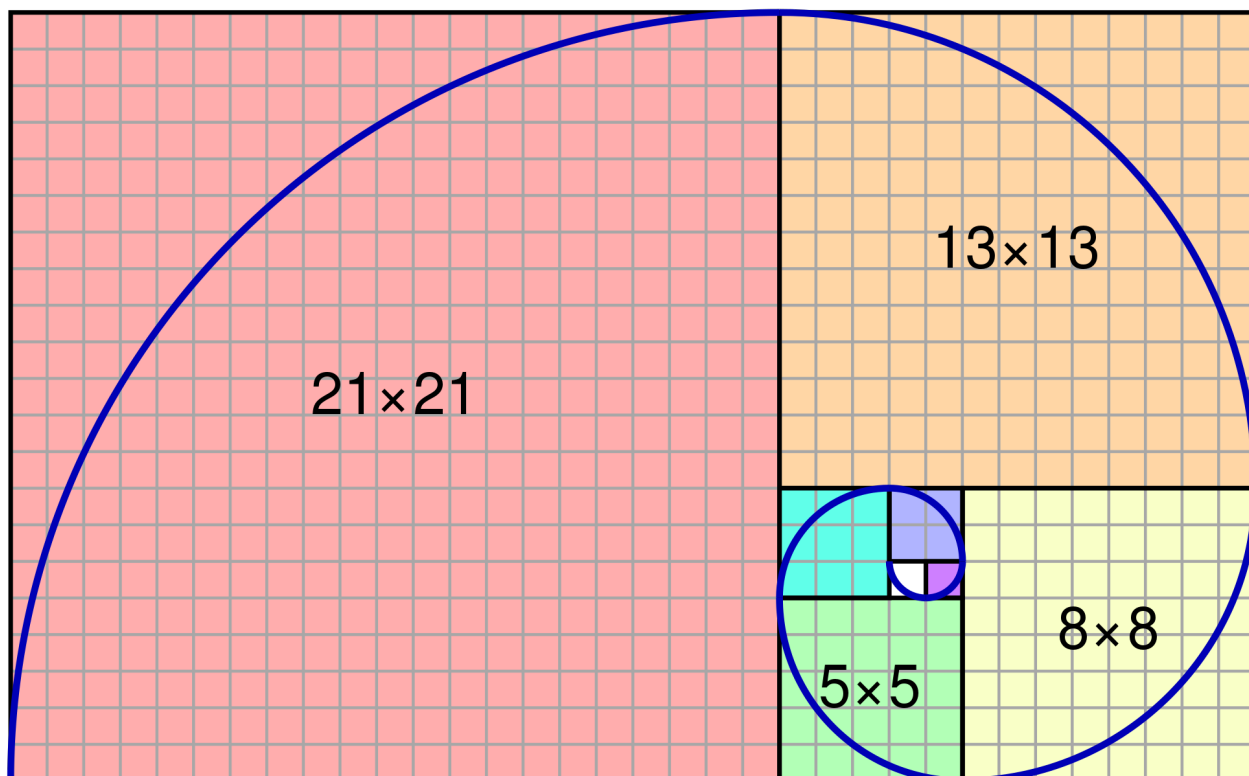
Приклади композиційних рішень у фотографії

1. Простота в композиції
2. Золотий перетин
3. Симетрія
4. Лінійна перспектива
5. Ракурс
6. Ритм
7. Рими
8. Природні рамки, «фреймінг»
9. Вказніки, направляючі лінії
10. Діагоналі
11. Контрасти

1. ПРОСТОТА В КОМПОЗИЦІЇ

2. ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИН

3. СИМЕТРИЯ

4. ЛІНІЙНА ПЕРСПЕКТИВА

5. ПАКУРС

6. РИТМ

7. РИМИ

8. ПРИРОДНІ РАМКИ, «ФРЕЙМІНГ»

9. ВКАЗНИКИ, НАПРАВЛЯЮЧІ ЛІНІЇ

10. ДІАГОНАЛІ

11. КОНТРАСТИ

Навчально-методичне видання

Основи фото-, кинокомпозиції

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за освітньо-професійними програми
«Фотомистецтво та відеографія»
«Кінотелеопреаторство»

Укладачі:

Остроус	викладач кафедри фотомистецтва та
Станіслав Степанович	операторської майстерності
Демиденко	викладач кафедри фотомистецтва та
Максим Вадимович	операторської майстерності

Видається в авторській редакції

Комп'ютерний набір і верстка Остроус С.С.

Підписано до друку _____ 2024 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК